Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 27 februarie 2014 [1]

Cauza C-531/12 P

Commune de Millau
și
Société d'économie mixte d'équipement de l'Aveyron (SEMEA)
împotriva

Comisiei Europene

„Clauză compromisorie — Contract de subvenționare având ca obiect o acțiune de dezvoltare locală — Restituire a plății nedatorate — Prescripție — Opozabilitatea unei clauze compromisorii — Stipulația pentru altul"

I – Introducere

1. În cadrul prezentei proceduri de recurs, Curtea ar trebui să se pronunțe în parte cu privire la chestiuni specifice, în parte însă și cu privire la chestiuni de principiu.

2. În primul rând, recursul dă ocazia de a clarifica dacă și în ce condiții, în lumina noului Regulament de procedură al Curții, intrat în vigoare la 1 noiembrie 2012, un recurs introdus inițial în lipsa unui mandat poate produce efecte juridice dacă mandatul este depus ulterior în timpul procedurii.

3. În al doilea rând, se pune problema dacă și în ce condiții terți față de contract pot fi incluși într-o clauză compromisorie în temeiul articolului 272 TFUE, astfel încât instanțele Uniunii să fie competente să soluționeze și proceduri împotriva acestor terți.

4. În al treilea rând, trebuie precizat dacă și în ce condiții Curtea poate examina în cadrul recursului aplicarea dreptului național pe care Tribunalul l-a aplicat în primă instanță potrivit alegerii legii aplicabile de către părți [2].

5. În al patrulea rând, se pune întrebarea dacă din dreptul Uniunii, în special din dreptul fundamental la bună administrare, se poate deduce un principiu în temeiul căruia rambursarea unor plăți să poată fi exclusă atunci când, deși respectivele pretenții nu s-au prescris, instituția autorizată a Uniunii nu a recuperat cu celeritate creanțele neachitate.

1 — Limba originală: germana.

2 — Această întrebare a rămas deschisă în cadrul Concluziilor noastre prezentate la 27 ianuarie 2011 în cauza Edwin/OAPI (C-263/09 P, Rep., p. I-5853, punctele 84-86), deoarece nu era decisivă pentru hotărâre.

II – Cadrul juridic

A – *Dreptul primar*

6. Articolul 41 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene reglementează „dreptul la bună administrare” și prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul de a beneficia, în ce privește problemele sale, de un tratament imparțial, echitabil și într-un termen rezonabil din partea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii.”

7. Articolul 256 alineatul (1) al doilea paragraf TFUE are următorul cuprins:

„Deciziile pronunțate de Tribunal în temeiul prezentului alineat pot face obiectul unui recurs la Curtea de Justiție, limitat la chestiuni de drept, în condițiile și limitele prevăzute de statut.”

8. Articolul 272 TFUE prevede:

„Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să se pronunțe în temeiul unei clauze compromisorii cuprinse într-un contract de drept public sau de drept privat, încheiat de Uniune[3] sau în numele acesteia.”

9. Articolul 58 alineatul (1) din Statutul Curții de Justiție prevede:

„Recursul înaintat Curții de Justiție se limitează la chestiuni de drept. Acesta poate fi întemeiat pe motive care privesc lipsa de competență a Tribunalului, neregularități ale procedurii în fața Tribunalului care aduc atingere intereselor recurentului, precum și încălcarea dreptului Uniunii de către Tribunal.”

B – *Regulamentul de procedură al Curții*

10. Articolul 119 din Regulamentul de procedură al Curții prevede:

„[...]

(2) Agenții și avocații au obligația să depună la grefă un document oficial sau un mandat eliberat de partea pe care o reprezintă.

[...]

(4) Dacă aceste înscrisuri nu se depun, grefierul stabilește un termen rezonabil pentru ca partea vizată să le depună. În cazul în care, în termenul stabilit în acest scop, înscrisurile nu sunt depuse, Curtea, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general, decide dacă nerespectarea acestei formalități determină inadmisibilitatea cererii introductive sau a memoriului pentru neîndeplinirea condițiilor de formă.”

11. Articolul 168 din Regulamentul de procedură al Curții prevede:

„[...]

3 — În redactarea anterioară a articolului 238 CE și la articolul 181 din Tratatul CEE, hotărâtor cu privire la încheierea de contracte, este vorba despre „Comunitate”.

(2) Articolul 119, articolul 121 și articolul 122 alineatul (1) din prezentul regulament se aplică în mod corespunzător recursului.

[...]

(4) În cazul în care recursul nu este formulat cu respectarea alineatelor (1)-(3) ale prezentului articol, grefierul stabilește un termen rezonabil pentru ca recurentul să îndrepte neregularitatea cererii. În cazul în care, în termenul stabilit în acest scop, recurentul nu procedează la îndreptarea neregularității, Curtea, după ascultarea judecătorului raportor și a avocatului general, decide dacă nerespectarea acestei formalități determină inadmisibilitatea cererii pentru neîndeplinirea condițiilor de formă."

C – *Regulamentul de procedură al Tribunalului*

12. Articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului prevede:

„Cererea depusă în temeiul unei clauze compromisorii cuprinse într-un contract de drept public sau de drept privat încheiat de Uniune sau în numele acesteia în conformitate cu articolul 272 TFUE trebuie însoțită de un exemplar al contractului care cuprinde această clauză."

III – Istoricul cauzei

13. În luna iulie 1990, Comunitatea Economică Europeană, reprezentată de Comisia Comunităților Europene, a încheiat cu Société d'économie mixte d'équipement de l'Aveyron (denumită în continuare „SEMEA"), al cărei capital era deținut în proporție de 50 % de Commune de Millau (Franța), un contract de subvenționare având ca obiect o acțiune de dezvoltare locală. Potrivit convenției părților, contractul de subvenționare era, pe de o parte, supus dreptului francez, iar, pe de altă parte, „[î]n lipsa unei soluționări pe cale amiabilă, Curtea [...] este singura competentă să se pronunțe cu privire la orice litigiu privind contractul și care survine între părțile contractante".

14. Executarea acțiunii de dezvoltare a fost preluată însă, de comun acord cu Comisia, nu de SEMEA, ci de o asociație înființată cu scopul derulării acțiunii. Aceasta nu s-a constituit însă parte la contractul de subvenționare, astfel încât SEMEA a rămas în continuare partener contractual al Comunității.

15. După ce s-a dovedit că au avut loc plăți necuvenite din partea Comunității, Comisia a solicitat, în anul 1993, restituirea de către SEMEA a sumei de 41 012 ECU (denumită în continuare „creanța în litigiu"). În pofida faptului că SEMEA nu a dat curs acestei solicitări, Comisia nu a transmis alte scrisori de punere în întârziere.

16. Abia în anul 2005, așadar, aproximativ 12 ani mai târziu, Comisia și-a reînnoit cererea de plată. SEMEA a atras atenția Comisiei că între timp societatea ar fi în curs de dizolvare. În plus, SEMEA a afirmat că a asigurat asociația căreia i s-a încredințat derularea acțiunii subvenționate de faptul că Comisia a renunțat la creanța în litigiu, aceasta fiind de asemenea considerată prescrisă. Comisia a infirmat că a renunțat la creanța în litigiu. În pofida corespondenței și a scrisorilor de punere în întârziere adresate timp de mai mulți ani, SEMEA nu a efectuat nicio plată. În luna februarie 2008, Comisia i-a transmis o ultimă punere în întârziere pentru plata creanței în litigiu.

17. La 21 noiembrie 2008, Adunarea generală extraordinară a acționarilor SEMEA a luat act de decizia Commune de Millau, acționarul său principal, de a prelua activele și pasivele acesteia și a hotărât să plătească suma de 82 719,76 euro, reprezentând fondurile disponibile ale SEMEA, către Commune de Millau. Creanța în litigiu a fost inclusă în raportul de lichidare prezentat de lichidator.

18. La 9 decembrie 2008, lichidatorul SEMEA a finalizat operațiunile de lichidare și a solicitat radierea SEMEA din registrul comercial. La 18 decembrie 2008, consiliul municipal al Commune de Millau a înregistrat preluarea patrimoniului SEMEA. Printre pasivele acesteia se număra creanța în litigiu a Comisiei, cu observația că SEMEA invocă prescrierea, iar creditoarea nu și-a continuat demersurile în sensul recuperării creanței. Nu a fost obținut acordul Comisiei privind acest demers.

IV – Hotărârea atacată

19. Pentru a permite invocarea judiciară a creanței în litigiu, în pofida radierii SEMEA din registrul comercial, Comisia a solicitat Tribunal de commerce Rodez (Franța) să desemneze un mandatar ad-hoc ca reprezentant al SEMEA.

20. După respectiva desemnare, Comisia a introdus la Tribunal – în nume propriu – pe de o parte, în aprilie 2010, o acțiune împotriva SEMEA (cauza T-168/10) și, pe de altă parte, în decembrie 2010, o acțiune împotriva Commune de Millau (cauza T-572/10), care, în opinia Comisiei, este răspunzătoare în solidar pentru creanța în litigiu deoarece comuna a preluat datoriile SEMEA. Din motive de conexitate, cele două cauze au fost conexate în vederea pronunțării hotărârii.

21. Pârâtele au ridicat excepția prescripției. Comuna pârâtă a obiectat de asemenea că Tribunalul nu este competent, motivând că clauza aplicabilă în cazul contractului de subvenționare, conform căreia sunt competente instanțele Uniunii, nu îi este opozabilă. În subsidiar, în ipoteza în care ar fi admisă solicitarea de restituire formulată de Comisie în legătură cu creanța în litigiu, pârâtele au formulat o cerere reconvențională, întemeindu-se pe articolul 340 TFUE și pe articolul 41 din cartă. Prin faptul că a așteptat mult până să invoce creanța în litigiu, Comisia a încălcat obligația de bună administrare și principiul securității juridice, rezultând un drept de despăgubire al pârâtelor față de Comisie care corespunde sumei solicitate de Comisie, în cele din urmă pârâtele nemaiavând obligația de plată.

22. Prin Hotărârea din 19 septembrie 2012, Tribunalul a admis în esență acțiunile Comisiei și a respins cererile reconvenționale ale pârâtelor. SEMEA și Commune de Millau au fost obligate, ca debitoare solidare, să achite Comisiei 41 012 euro plus dobânzi moratorii.

23. Competența Tribunalului în ceea ce privește comuna a fost confirmată cu motivarea că, „prin intermediul unei stipulații pentru altul între SEMEA și Commune de Millau, aceasta din urmă este supusă unei clauze compromisorii în favoarea Uniunii”[4]. „Din principiile generale ale dreptului contractelor reiese că existența unei stipulații pentru altul [...] poate fi dedusă de asemenea din scopul contractului sau din împrejurările cauzei”[5]. Commune de Millau era dispusă să preia datoria SEMEA „în deplină cunoștință de cauză”[6] și fără a formula rezerve față de clauza compromisorie din contractul de subvenționare, fiind supusă, așadar, clauzei compromisorii din contractul de subvenționare.

V – Recursul

24. În noiembrie 2012, casa de avocatură care reprezentase SEMEA și Commune de Millau în fața Tribunalului a declarat recurs la Curte, solicitând în numele pârâtelor, în principal, anularea hotărârii atacate și, în subsidiar, soluționarea cererii reconvenționale din prima instanță.

4 — Punctul 132 din hotărârea atacată.

5 — Punctul 138 din hotărârea atacată.

6 — Punctul 139 din hotărârea atacată.

25. Recursul din 19 noiembrie 2012 era însoțit de un set cuprinzător de anexe. Acesta conținea printre altele mandatul Commune de Millau pentru declararea recursului și un înscris al mandatarului ad-hoc desemnat de SEMEA pentru procedura în primă instanță, Maître B., către unul din avocații numiți. Acest înscris este datat 15 noiembrie 2012. Maître B. aprobă recursul împotriva hotărârii în primă instanță, indicând însă că misiunea sa de mandatar ad-hoc al SEMEA a expirat deja din august 2012.

26. Având în vedere această discrepanță temporală, grefa Curții a solicitat în octombrie 2013 casei de avocatură amintite să prezinte un mandat cu privire la SEMEA pentru declararea recursului. Casa de avocatură a depus în termen, în luna noiembrie 2013, o ordonanță a Tribunal de Commerce Rodez din 5 noiembrie 2013 din care rezultă că Maître B. a fost desemnat, la cererea avocaților amintiți, mandatar ad-hoc al SEMEA, pentru recursul în derulare, pentru o perioadă de șase luni, începând cu 29 octombrie 2013.

27. Recurentele invocă patru motive de recurs împotriva hotărârii Tribunalului.

28. În primul rând, Commune de Millau afirmă că instanțele Uniunii nu sunt competente pentru soluționarea acțiunilor care privesc comuna. Ar fi imposibil ca o entitate juridică de drept public în sensul dreptului francez să convină o clauză compromisorie printr-o stipulație pentru altul. În plus, nu există nicio convenție în acest sens.

29. În al doilea rând, SEMEA susține că s-ar fi eliberat de datorii, în cadrul procedurii de dizolvare, prin preluarea activelor sale de către comună, care este o entitate juridică de drept public solvabilă.

30. În al treilea rând, recurentele reclamă o aplicare eronată de către Tribunal a prevederilor dreptului francez cu privire la prescriere.

31. În al patrulea rând, recurentele impută Tribunalului că nu ar fi luat în considerare faptul că inacțiunea Comisiei timp de 12 ani încalcă articolul 41 din cartă. Astfel, recurentele nu au putut adopta din timp măsuri pentru a rambursa creanța Comisiei. Valoarea penalităților de întârziere ar fi legată de faptul că Comisia nu a recuperat cu celeritate creanța în litigiu, astfel încât ar exista o legătură de cauzalitate între conduita Comisiei și prejudiciul invocat.

VI – Aprecierea recursului

32. Procedura recursului implică chestiuni de drept procedural și chestiuni de drept material. În ceea ce privește SEMEA, este în primul rând discutabil dacă recursul declarat în numele societății produce efecte juridice. Această chestiune se va verifica în primul rând (a se vedea punctul A). În continuare, trebuie analizată problema care face obiectul primului motiv de recurs, și anume dacă instanțele Uniunii au fost efectiv competente în special în ceea ce privește acțiunea introdusă de Comisie împotriva Commune de Millau (a se vedea punctul B). Apoi, în măsura în care prezintă relevanță, trebuie apreciate motivele de recurs care țin de dreptul material aplicabil (a se vedea punctele C și D). În privința acestora se pune întâi problema dacă și în ce măsură aplicarea dreptului național de către Tribunal poate fi efectiv supusă controlului Curții în recurs.

A – *Recursul declarat de SEMEA este valid?*

33. Potrivit actelor din dosar, trebuie presupus că avocații pledanți ai SEMEA, la momentul declarării recursului, în luna noiembrie 2012, nu erau împuterniciți în acest sens în conformitate cu normele legale. Aceasta întrucât mandatul mandatarului ad-hoc al SEMEA se încheiase deja din august 2012, astfel încât aprobarea declarării recursului formulată în noiembrie 2012 nu reprezintă un „mandat” în sensul articolului 119 coroborat cu articolul 168 din Regulamentul de procedură al Curții. Avocații au acționat, așadar – se pare, fără a fi conștienți de acest lucru –, în calitate de reprezentanți procesuali

fără mandat de reprezentare[7].

34. După ce această lipsă a mandatului a fost reclamată de grefa Curții la aproximativ un an de la declararea recursului, avocații amintiți au solicitat la instanța comercială competentă desemnarea unui mandatar ad-hoc pentru procedura recursului. A fost desemnat Maître B., care își dăduse deja acordul din noiembrie 2012, însă în mod neautorizat la acel moment, pentru declararea recursului în numele SEMEA.

35. Trebuie examinat dacă, având în vedere cele de mai sus, se poate presupune că recursul în numele SEMEA a fost declarat în mod valid.

36. Articolul 119 din Regulamentul de procedură al Curții, care, în temeiul articolului 168 din acesta, se aplică și în cazul recursului[8], reglementează în primul rând cazul nedepunerii mandatului. Articolul 119 alineatul (4) din Regulamentul de procedură vizează „înscrisuri" care nu au fost depuse fără a face referire la lipsa mandatului, care ține de dreptul material. Prevederea se referă, așadar, în primul rând, la situația în care un avocat care, deși la momentul depunerii recursului era împuternicit de către mandant în acest sens, nu a depus la dosar documentul justificativ corespunzător. În temeiul articolului 168 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, această dovadă poate fi depusă într-un termen stabilit de grefa Curții, iar în cazul în care înscrisurile nu sunt depuse în termenul stabilit, Curtea decide „dacă nerespectarea aceste formalități determină inadmisibilitatea [...] pentru neîndeplinirea condițiilor de formă".

37. Regulamentul de procedură nu indică în mod nemijlocit care sunt consecințele juridice ale situației în care mandatul nu numai că nu a fost prezentat Curții, dar, în plus, nici nu exista un mandat al avocaților la momentul declarării recursului. Cuprinsul prevederii nu precizează nici dacă un recurs declarat în lipsa mandatului poate fi aprobat ulterior de către partea respectivă, compensând în acest mod retroactiv lipsa mandatului ca element de drept material. Tocmai aceasta este însă situația în speță.

38. La prima vedere, în cazul declarării recursului în lipsa unui mandat în acest sens, ar părea că există argumente solide în favoarea unui viciu ireparabil. Astfel, Curtea a constatat în mod repetat că este obligatoriu să fi fost în principiu îndeplinite condițiile admisibilității la momentul în care acțiunea devine pendinte la Curte[9].

39. Deși, în cauzele cu mai mulți reclamanți, pentru admisibilitatea întregii proceduri, Curtea a considerat suficient dacă la momentul introducerii acțiunii doar unul dintre reclamanți avea calitate procesuală activă[10], a motivat aceasta prin argumente care în esență țin de economia procesului[11]. Acestea nu pot fi preluate în cazul SEMEA. Pe de o parte, motivele de recurs ale celor două recurente nu coincid, considerațiile care țin de economia procesului fiind mai degrabă în favoarea renunțării la examinarea recursului SEMEA, dovedit ca inadmisibil. Pe de altă parte, un recurs declarat în lipsa unui mandat este grevat de un alt viciu, mai grav decât simpla lipsă a calității procesuale active. Partea care nu are calitate procesuală activă va fi mandatat totuși în mod eficient un reprezentant procesual să

7 — Faptul că în dreptul național francez un avocat poate fi împuternicit în mod corespunzător și fără a face dovada concretă a împuternicirii (mandat *ad litem*) nu prezintă relevanță pentru procedurile în fața instanțelor Uniunii.

8 — Situația juridică era diferită în temeiul Regulamentului de procedură al Curții în vigoare până la sfârșitul lunii octombrie 2012. A se vedea în acest sens articolul 38 alineatul (5) litera (b) din acesta, care, potrivit Hotărârii Curții din 16 noiembrie 2000, Metsä-Serla Oyj și alții/Comisia (C-294/98 P, Rec., p. I-10065, punctul 15), nu este aplicabil în procedura recursului.

9 — Hotărârea Curții din 19 octombrie 1995, Rendo și alții/Comisia (C-19/93 P, Rec., p. I-3319), Hotărârea Curții din 9 iunie 2011, Comitato „Venezia vuole vivere" și alții/Comisia (C-71/09 P, C-73/09 P și C-76/09 P, Rep., p. I-4727, punctele 31 și 36-40), și Hotărârea Curții din 24 octombrie 2013, Deutsche Post/Comisia (C-77/12 P, punctul 65). Articolul 119 alineatul (4) din Regulamentul de procedură are în acest sens caracterul unei dispoziții derogatorii.

10 — Hotărârea Curții din 24 martie 1993, CIRFS și alții/Comisia (C-313/90, Rec., p. I-1125, punctul 31).

11 — Hotărârea Comitato „Venezia vuole vivere" și alții/Comisia (citată la nota de subsol 9) constată în plus, la punctul 38: „Această jurisprudență se întemeiază pe considerația că, într-o astfel de situație, este oricum necesară examinarea temeiniciei acțiunii, astfel încât aspectul dacă toți reclamanții au într-adevăr calitate procesuală activă este lipsit de relevanță".

declare o cale de atac în numele ei, iar în cazul pierderii procesului, aceasta trebuie să suporte costurile aferente. Această consecință juridică este greu de transpus asupra lipsei mandatului. Dimpotrivă, în cazul în care un reprezentant fără mandat de reprezentare, acționând pe cont propriu, declară recurs, eventualele consecințe legate de costuri nu vor fi suportate de presupusul recurent, ci vor cădea cel mult în sarcina *falsus procurator*. De altfel, ar fi absurd să se controleze temeinicia căii de atac a cărei introducere, în lipsa mandatului, nu poate fi pusă pe seama presupusei părți.

40. Cu toate acestea, jurisprudența Curții prezintă și abordări din care se poate deduce că articolul 119 alineatul (4) și articolul 168 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, la o înțelegere în sens larg a modului său de redactare, s-ar putea aplica nu doar în cazul invocării unor dovezi lipsă, ci și în cel al reparării unui viciu de drept material al mandatului.

41. Astfel, într-o cauză în care mandatul valid al avocatului care reprezenta partea era discutabil, Curtea a considerat că este suficient dacă, după introducerea acțiunii, partea competentă a confirmat puterea de reprezentare discutabilă [12]. Curtea nu a obiectat la depunerea înscrisului corespunzător doar după introducerea acțiunii. Avocatul general Darmon a făcut trimitere, în contextul prevederii din acel moment corespunzătoare articolului 119 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, că „[ar fi] un formalism excesiv ca această prevedere să poată fi aplicată doar în cazul în care, după introducerea cererii, s-ar prezenta un document anterior acesteia” [13].

42. În acest sens, articolul 119 alineatul (4) și articolul 168 alineatul (4) din Regulamentul de procedură s-ar înțelege în sensul că aceste prevederi nu reglementează doar depunerea ulterioară a dovezii unui mandat care a lipsit la declararea recursului, ci că permit în plus și o reparare a lipsei mandatului, eventual printr-o „confirmare” ulterioară a declarării recursului.

43. O interpretare atât de extinsă care exclude viciile de drept material conduce la rezultate corespunzătoare. Aceasta supune, pe de o parte, repararea viciilor privind mandatul, indiferent că privesc înscrisurile sau sunt de fond, unui concept de reglementare unitar, împiedicând astfel eventuale probleme de delimitare, și garantează un tratament unitar al tematicii la nivelul Uniunii, separat de interpretarea anterioară la nivel național. Pe de altă parte, prin faptul că Curtea rămâne administratoarea procedurii și, prin stabilirea unor termene corespunzătoare, poate contribui la clarificarea cu celeritate a cazurilor care prezintă îndoieli, sunt garantate interesele securității juridice și ale bunei administrări a justiției.

44. În cazul recursului declarat în numele SEMEA, autoritatea decisivă în cele din urmă pentru legalitatea mandatului, și anume instanța comercială, a desemnat un mandatar ad-hoc după introducerea cererii de recurs pentru SEMEA, în urma unei observații corespunzătoare a Curții. Numirea acestuia a avut loc, în mod similar cu „confirmarea” din cauza menționată la punctul 41, cu scopul facilitării derulării procedurii pendinte a recursului pentru SEMEA. Acesteia din urmă îi poate fi atribuită astfel declararea recursului prin avocat, având în vedere mai ales faptul că mandatarul ad-hoc desemnat este aceeași persoană care, cu un an în urmă, aprobase deja avocaților declararea recursului pentru SEMEA. Deoarece numirea Maître B. în calitate de mandatar ad-hoc al SEMEA trebuie considerată o confirmare ulterioară a declarării recursului, se va presupune că viciul inițial al acestuia privind lipsa mandatului a fost remediat potrivit articolului 119 coroborat cu articolul 168 alineatul (4) din Regulamentul de procedură.

45. Așadar, a fost declarat în mod valabil nu doar recursul comunei, ci și recursul SEMEA.

46. În continuare, trebuie verificat dacă Comisia și-a putut întemeia acțiunile împotriva SEMEA și împotriva comunei pe clauza compromisorie din contractul încheiat cu SEMEA.

12 — Hotărârea Curții din 11 mai 1989, Maurissen și Union syndicale/Curtea de Conturi (193/87 și 194/87, Rec., p. 1045, punctul 33).

13 — Punctul 42 din Concluziile avocatului general Darmon în cauza citată la nota de subsol 12.

B – *Relevanța clauzei compromisorii în prezenta procedură*

47. Posibilitatea Comisiei de a invoca clauza compromisorie a contractului de subvenționare este discutabilă din două motive, întrucât, la o analiză formală, nici comuna pârâtă, nici Comisia, în calitate de reclamant, nu sunt părți la contractul de subvenționare care cuprinde clauza compromisorie în discuție.

48. Comisia, care a introdus acțiune în nume propriu împotriva SEMEA și a comunei, a semnat contractul în calitate de reprezentant al Comunității Economice Europene, motiv pentru care, pe de o parte, există îndoieli privind calitatea sa procesuală activă în litigiu (care nu a fost contestată aici) și, pe de altă parte, nu este evident că poate deduce drepturi proprii de acțiune din clauza compromisorie a contractului de subvenționare. Aceasta din urmă trebuie verificată din oficiu, ca fiind condiție procesuală (a se vedea în continuare punctul 1).

49. În schimb, comuna nu a participat în niciun fel la contractul de subvenționare, însă, conform hotărârii atacate, în aplicarea principiilor stipulației pentru altul, clauza compromisorie din acest contract trebuie să îi fie opozabilă. Se va verifica dacă această argumentare este valabilă, după verificarea admisibilității cu privire la Comisie (a se vedea în continuare punctul 2).

1. Comisia poate invoca în cadrul unei proceduri inițiate în nume propriu clauza compromisorie din contractul SEMEA?

50. Această întrebare se referă de fapt la cine are capacitatea de a fi parte în proces în cazul unor acțiuni în temeiul clauzelor compromisorii: Uniunea ca partener contractual sau instituția care a reprezentat-o la semnarea contractului?

51. În cuprinsul articolului 272 TFUE nu se găsește nicio indicație clară pentru lămurirea acestei probleme, deși unele elemente pledează în sensul că, în proceduri „în temeiul unei clauze compromisorii, cuprinsă într-un contract de drept public sau de drept privat, încheiat de Uniune [14] sau în numele acesteia”, Uniunea ca atare trebuie să ocupe, din punct de vedere procesual, poziția de parte [15]. Între timp, practica constantă pare să indice contrariul [16], deoarece, de regulă, în cerere și în partea introductivă a hotărârii ulterioare nu apare Uniunea ca atare ca parte, ci respectiva instituție a Uniunii care a încheiat contractul care cuprinde clauza compromisorie [17].

52. Hotărârea atacată nu cuprinde nicio opinie în această privință. Întrebarea privind denumirea corectă a părții poate rămâne în definitiv deschisă în final. În speță trebuie însă apreciat dacă Comisia putea invoca clauza compromisorie în discuție pentru acțiunea introdusă în nume propriu. Acest fapt va trebui confirmat în cazul unei analize de ansamblu a jurisprudenței cu privire la statutul de parte al

14 — În speță, succesoare în drepturi indirectă a Comunității Economice Europene.

15 — A se vedea și articolul 335 TFUE.

16 — A se vedea de exemplu Hotărârea Curții din 10 iunie 1999, Comisia/Montorio (C-334/97, Rec., p. I-3387), Hotărârea Curții din 13 noiembrie 2008, Comisia/Alexiadou (C-436/07 P), și Hotărârea Curții din 18 noiembrie 2010, ArchiMEDES/Comisia (C-317/09 P).

17 — A se vedea în acest sens Karpenstein, în Grabitz/Hilf/Nettesheim, articolul 272 TFUE, punctul 9, care consideră că acest fapt este „inofensiv”, „în măsura în care și atât timp cât reiese că respectivele instituții au acționat în calitate de reprezentanți [...]”.

Uniunii în fața instanțelor Uniunii[18], remarcându-se tendința că denumirea eronată a părții care reprezintă Uniunea nu este relevantă în principiu atâta vreme cât, din perspectiva pârâtelor, obiectul litigiului este delimitat în mod clar și, prin urmare, nu este afectată exercitarea drepturilor procesuale de către pârâte. În speță, ambele aspecte sunt neîndoielnice.

53. Așadar, Comisia poate invoca în orice caz față de SEMEA clauza compromisorie a contractului SEMEA în cadrul procedurii inițiate în nume propriu.

54. Rămâne totuși de precizat dacă clauza compromisorie poate fi opozabilă doar SEMEA sau și comunei.

2. Comunei îi este opozabilă clauza compromisorie din contractul SEMEA?

55. Această întrebare trebuie examinată din oficiu și, indiferent de obiecțiile din motivele recursului, în calitate de condiție de admisibilitate imperativă. Trebuie analizate patru aspecte: în primul rând, cuprinsul clauzei din contractul SEMEA, în al doilea rând, acțiunile ulterioare încheierii contractului, în al treilea rând, criteriile care rezultă de la articolul 272 TFUE și, în al patrulea rând, solicitările de probe prevăzute pentru clauza compromisorie în Regulamentul de procedură.

a) Cuprinsul clauzei compromisorii din contractul SEMEA

56. În temeiul contractului SEMEA, Curtea „este singura competentă să se pronunțe cu privire la orice litigiu [...] care survine între părțile contractante”. Această clauză obligă, așadar, în primul rând, doar părțile contractante, SEMEA și Uniunea, nefiind opozabilă Commune de Millau.

b) Acțiuni ulterioare încheierii contractului

57. Se va reține în prealabil că Comisia nu a fost parte la nicio convenție ulterioară încheierii contractului cu privire la clauza compromisorie. Nu s-a înregistrat nici o convenție încheiată între SEMEA și comună, ci s-au înregistrat doar decizii separate ale adunării generale sau ale consiliului municipal. Tribunalul[19] aplică însă principiile generale ale dreptului contractual și ajunge la concluzia că deciziile comunei de a prelua datoriile SEMEA – în contextul transferului activelor SEMEA asupra comunei –, potrivit scopului lor și ținând seama de toate împrejurările, trebuie înțelese ca un contract în favoarea Uniunii. Comuna și SEMEA ar fi dorit să justifice o creanță a Uniunii față de Commune de Millau, iar comuna ar fi fost dispusă, „având cunoștință despre litigiul [...] cu privire la creanța în litigiu [...]”, să se supună clauzei compromisorii din contractul SEMEA. Faptul că efectul liberator al preluării datoriei, intenționat de către părți, nu s-a produs în lipsa aprobării creditoarei este nesemnificativ în acest sens.

18 — În ceea ce privește stabilirea identității părții care reprezintă Uniunea în cadrul unor acțiuni ce privesc funcționarii (articolul 270 TFUE) și în despăgubire (articolul 340 TFUE), având în vedere faptul că acestea fac referire în general la „Uniune”, apare aceeași problemă ca la articolul 272 TFUE. În cadrul unor acțiuni ce privesc funcționarii, în jurisprudență – la fel ca în cazul clauzei compromisorii – se face referire la instituția autorității împuternicite să facă numiri, contrar dispoziției. A se vedea, pe de altă parte, cu privire la jurisprudența neunitară referitoare la articolul 340 TFUE, Hotărârea Tribunalului din 6 iulie 1995, Odigitria/Consiliul și Comisia (T-572/93, Rec., p. II-2025, punctul 22 – aici se face referire la instituție), și Hotărârea Tribunalului din 4 februarie 1998, Bühring/Consiliul și Comisia (T-246/93, Rec., p. II-171, punctul 26 – aici se face referire la Comunitate).

19 — A se vedea în special punctele 132-143 din hotărârea atacată.

c) Aprecierea acestor acțiuni ulterioare încheierii contractului potrivit criteriilor care rezultă din articolul 272 TFUE.

58. În ceea ce privește întrebarea dacă în acest mod s-a convenit o clauză compromisorie care obligă comuna, sunt decisive criteriile care rezultă din articolul 272 TFUE [20], care, dat fiind că este vorba despre o dispoziție derogatorie, trebuie interpretate în sens restrâns [21].

59. Tribunalul [22] apreciază că este posibil ca, în temeiul principiilor stipulației pentru altul, o clauză compromisorie să fie convenită pentru terți fără nicio participare a Uniunii. Astfel, nu ar fi vorba despre un contract încheiat de Uniune, ci despre „un contract [...] încheiat în numele acesteia” în sensul articolului 272 TFUE.

60. Această interpretare este îndoielnică. Un contract încheiat în numele Uniunii privește interese materiale ale Uniunii. Acesta poate fi încheiat, mai ales având în vedere că articolul 272 TFUE trebuie interpretat în sens restrâns, fiind o dispoziție derogatorie, doar de către organe, instituții sau organisme ale Uniunii care pot acționa în numele și pe seama Uniunii. Terții externi nu se află în această situație. Un contract încheiat exclusiv cu participarea unor terți din afara Uniunii și fără mandatul unor organisme ale Uniunii, cum este în speță contractul încheiat între SEMEA și comună, nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 272 TFUE.

61. Făcând abstracție de aceasta, nu este evident nici faptul că comuna ar fi fost dispusă să se supună unei clauze compromisorii în sensul articolului 272 TFUE. O voință corespunzătoare a părții, indispensabilă pentru convenirea unei clauze compromisorii, pe de o parte, nu poate rezulta din circumstanțele generale ale convențiilor dintre comună și SEMEA ulterioare semnării contractului și, pe de altă parte, nici nu poate fi presupusă pur și simplu. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât, potrivit înscrisurilor care probează derularea lichidării SEMEA, simpla existență a clauzei compromisorii nu a fost adusă în discuție de SEMEA și nici nu a fost luată la cunoștință în mod expres de comună. Dimpotrivă, nici decizia consiliului municipal din 18 decembrie 2008 și nici raportul de lichidare din 21 noiembrie 2008 nu cuprind date corespunzătoare, făcând mai degrabă trimitere, poate chiar în mod eronat, la faptul că contractul de subvenție al SEMEA aflat în discuție este supus dreptului francez, ceea ce nu duce, la o primă vedere, la considerarea competenței instanțelor Uniunii în ceea ce privește creanța în litigiu.

62. Având în vedere toate acestea, nu se poate presupune că, pe calea unei stipulații pentru altul, s-ar fi convenit o clauză compromisorie pe care Comisia să o poată invoca împotriva comunei.

63. Chiar dacă ar fi existat un asemenea consens între SEMEA și comună, ar apărea în plus întrebarea, care se impune a fi examinată în continuare, dacă s-au respectat cerințele privind sarcina probei, impuse de articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului pentru o clauză compromisorie.

d) Cerințele privind probele pentru clauza compromisorie în temeiul articolului 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului

64. În temeiul articolului 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură amintit, împreună cu cererea introductivă se va depune un exemplar al contractului cuprinzând clauza compromisorie. Cu alte cuvinte, Comisia trebuie să probeze cu înscrisuri existența clauzei compromisorii.

20 — A se vedea în acest sens în special Hotărârea Curții din 7 decembrie 1976, Pellegrini/Comisia și Flexon-Italia (23/76, Rec., p. 1807).

21 — A se vedea printre altele Hotărârea Tribunalului din 8 mai 2007, Citymo/Comisia (T-271/04, Rep., p. II-1375, punctul 53), și punctul 116 din hotărârea atacată.

22 — A se vedea în special punctele 133-136 din hotărârea atacată.

65. În ceea ce privește Commune de Millau, Comisia a rămas datoare cu dovada, pe care nici nu o poate prezenta, deoarece, după cum statuează Tribunalul în hotărârea atacată [23], presupusa convenire a unei clauze compromisorii în favoarea Comisiei poate fi dedusă doar „din scopul convenției dintre SEMEA și Commune de Millau, precum și din împrejurările cauzei” [24], astfel încât, în situația în care ar exista, nu ar fi consemnată în scris, ci ar avea caracterul unei convenții pur implicite. Acest fapt nu îndeplinește cerințele privind probele de la articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, care impune prezentarea în fața instanței a unui exemplar – deci a unui înscris – care să conțină clauza în discuție.

66. Deși în jurisprudență această dispoziție a fost interpretată în sens larg și s-a considerat suficientă depunerea unui proiect de convenție nesemnat alături de corespondența aferentă [25] sau dacă părțile făceau referire la înscrisuri externe convenției [26], articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură amintit ar fi lipsit de orice conținut dacă s-ar face abstracție de nucleul dispoziției, și anume faptul că este obligatorie depunerea unui exemplar scris al clauzei problematice, din care să reiasă în mod nemijlocit ce părți au convenit competența instanțelor Uniunii și pentru care contract. Prezentarea documentelor care permit doar niște concluzii privind eventuale convenții verbale sau implicite, fără a consemna conținutul acestora în scris, nu poate fi suficientă în acest sens, deoarece împrejurările existente externe documentului pot fi foarte greu considerate ca fiind un „exemplar” al unui contract [27]. Articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului trebuie considerat în strânsă legătură cu caracterul de dispoziție derogatorie care revine articolului 272 TFUE în calitate de normă exorbitantă cu privire la competență, care ar trebui interpretată în sens restrâns în esența sa, nefiind accesibilă niciunei interpretări potrivit căreia ar fi facultativă prezentarea unui înscris care să conțină în mod expres și lipsit de echivoc clauza compromisorie în discuție.

67. În această privință, articolul 44 alineatul (5a) servește și securității juridice și, după cum reiese din concluzia *per a contrario* de la articolul 44 alineatul (6) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, spre deosebire de formalitățile prevăzute la articolul 44 alineatele (3)-(5), nu permite o reparare ulterioară prin depunerea înscrisurilor lipsă. Așadar, în cazul în care, la introducerea acțiunii, lipsește exemplarul clauzei compromisorii, acțiunea trebuie respinsă ca inadmisibilă.

68. Deoarece în speță Comisia nu a depus niciun exemplar al clauzei compromisorii care să îndeplinească condițiile de la articolul 44 alineatul (5a) din Regulamentul de procedură al Tribunalului, Tribunalul nu era competent să se pronunțe în legătură cu acțiunea introdusă împotriva comunei. Întrucât a considerat acțiunea introdusă împotriva comunei ca fiind admisibilă, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept.

69. Recursul declarat de Commune de Millau trebuie, așadar, admis. Hotărârea atacată trebuie anulată în măsura în care obligă comuna la plată în solidar și să suporte cheltuielile de judecată, iar acțiunea introdusă împotriva ei, întrucât este în stare de judecată, trebuie respinsă în temeiul articolului 61 alineatul (1) a doua teză din Statutul Curții.

23 — A se vedea în special punctele 138-141 din hotărârea atacată.

24 — Punctele 140 și 141 din hotărârea atacată.

25 — Hotărârea Pellegrini/Comisia și Flexon-Italia, citată la nota de subsol 20, punctul 10.

26 — Hotărârea Curții din 26 noiembrie 1985, Comisia/CO.DE.MI. (318/81, Rec., p. 3693, punctele 9 și 10).

27 — Pe de altă parte, se dovedește prea generoasă Hotărârea Citymo/Comisia (citată la nota de subsol 21, punctul 56), potrivit căreia ar fi suficient că „înscrisurile depuse de către reclamantă permit instanței comunitare sesizate să ia cunoștință în mod util de acordul părților la litigiu, acord în sensul de a conferi instanțelor comunitare, iar nu instanțelor naționale, competența de soluționare a diferendului cu privire la contract”. Circumstanțele existente în afara înscrisurilor nu ar putea fi luate în considerare în mod hotărâtor.

70. Luând în considerare această concluzie intermediară, în continuare trebuie examinate doar motivele de recurs invocate de SEMEA. În măsura în care prin intermediul acestora se reproșează o aplicare eronată a dispozițiilor dreptului național francez privind prescripția și lichidarea, se pune întâi întrebarea dacă și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce măsură Curtea este competentă să controleze în cadrul recursului aplicarea dreptului național de către Tribunal. În cazul în care nu este competentă sau are competență limitată, motivele individuale de recurs invocate ar putea rămâne neexaminate. Aceste probleme le vom analiza în cele ce urmează.

C – *Cu privire la motivele de recurs ale SEMEA prin intermediul cărora se formulează obiecții privind o aplicare eronată a dreptului național de către Tribunal*

71. Trebuie clarificat întâi dacă respectivele motive de recurs întemeiate pe dreptul național prezintă relevanță în fața instanței de recurs.

72. Competența de control a Curții în cadrul recursului este prevăzută la articolul 58 din Statut, în temeiul căruia „[r]ecursul înaintat Curții de Justiție se limitează la chestiuni de drept. Acesta poate fi întemeiat pe motive care privesc lipsa de competență a Tribunalului, neregularități ale procedurii în fața Tribunalului care aduc atingere intereselor recurentului, precum și încălcarea dreptului Uniunii de către Tribunal”.

73. La prima vedere pare a fi exclusă, așadar, contestarea în fața instanței de recurs a unor eventuale erori de drept la aplicarea dreptului național pe care le-ar fi putut săvârși Tribunalul. Astfel de erori de drept nu ar constitui în principiu [28] încălcări ale dreptului Uniunii, ci doar ale dreptului național. Potrivit catalogului exhaustiv de competențe de la articolul 58 din Statut, Curtea nu este competentă să controleze dispoziții de drept național [29].

74. În cazul clauzei compromisorii în temeiul articolului 272 TFUE, stadiul actual al dreptului este, prin urmare, pe de o parte, că Tribunalul trebuie să examineze integral în primă instanță, după introducerea acțiunii, dreptul național aplicabil în temeiul legii aplicabile alese. Pe de altă parte, având în vedere articolul 58 din Statut, Curții nu îi este permis în principiu să aprecieze, în recursul formulat împotriva hotărârii în primă instanță, motive de recurs prin intermediul cărora se contestă doar o aplicare incorectă a dreptului național de către Tribunal.

75. Totuși, în jurisprudența consacrată se găsesc hotărâri ale Curții în cadrul cărora, în recurs, tocmai cu privire la clauze compromisorii [30], Curtea examinează aplicarea dreptului național de către instanța de fond fără a motiva în mod detaliat acest lucru din perspectiva articolului 58 din Statutul Curții.

76. Propunem Curții să reconsidere această linie jurisprudențială deoarece, pe de o parte, nu respectă dispoziția clară de la articolul 58 din Statutul Curții, iar, pe de altă parte, există o anumită discrepanță față de Hotărârea Marii Camere în cauza Edwin/OAPI [31], în care Curtea – deși în contextul unui litigiu privind dreptul mărcilor și fără a face referire explicită la articolul 58 din Statut – rezumă competența sa de examinare a dreptului național în recurs după cum urmează: „În ceea ce privește examinarea, în cadrul recursului, a constatărilor făcute de Tribunal cu privire la respectiva legislație națională, Curtea este competentă să analizeze mai întâi dacă Tribunalul, pe baza documentelor și a celorlalte înscrisuri care i-au fost prezentate, nu a denaturat textul dispozițiilor naționale în cauză sau al jurisprudenței naționale aferente sau, în sfârșit, al lucrărilor din doctrină referitoare la acestea, apoi, dacă Tribunalul nu a procedat, în ceea ce privește aceste elemente, la constatări care contravin în mod vădit

28 — Cu privire la cazul special al dreptului național „încorporat” într-un act juridic al Uniunii, a se vedea Concluziile avocatului general Mengozzi prezentate la 27 ianuarie 2011 în cauza Evropaïki Dynamiki/BCE (C-401/09 P, Rep., p. I-4911, punctele 71-74).

29 — Detalii în acest sens sunt cuprinse în concluziile noastre în cauza Edwin/OAPI, citate la nota de subsol 2, punctele 70-78.

30 — A se vedea de exemplu Hotărârea Curții din 10 iulie 2003, Comisia/CCRE, (C-87/01 P, Rec., p. I-7617, punctele 56-64), și Hotărârea Curții ArchiMEDES/Comisia (citată la nota de subsol 16, punctul 51 și urm.).

31 — Hotărârea Curții din 5 iulie 2011 (C-263/09 P, Rep., p. I-5853).

conținutului lor și, în sfârșit, dacă Tribunalul, în cadrul examinării tuturor elementelor, nu a conferit vreunuia dintre acestea, în scopul de a constata conținutul legislației naționale în cauză, un înțeles care nu îi revine în raport cu celelalte elemente, în măsura în care acest lucru rezultă în mod evident din înscrisurile din dosar”[32]. Curtea consideră că, în calitate de instanță de recurs, o corectare a aplicării dreptului național este indicată doar în cazurile de denaturare, respectiv în situațiile în care Tribunalul a comis o eroare de drept vădită[33].

77. Acest fapt nu este contrar dispoziției articolului 58 din Statut, care, potrivit modului său de redactare, exclude întru totul dreptul național din cadrul de examinare al Curții. Curtea mai degrabă transpune *mutatis mutandis* dreptului național acea abordare de examinare pe care, tot în recurs, o utilizează în ceea ce privește denaturarea faptelor săvârșită cu încălcarea *dreptului Uniunii*[34].

78. Această abordare permite ca, în cazuri de aplicare vădit eronată a dreptului național de către Tribunal – însă doar în această situație –, Curtea să intervină în cadrul unui recurs corespunzător și să anuleze hotărârea nevalidă[35].

79. Această soluție elaborată în cauza Edwin/OAPI pentru dreptul mărcilor poate fi generalizată potrivit modului său de redactare și obiectului său și există argumente solide pentru transpunerea sa și asupra recursurilor în materie de clauze compromisorii. În temeiul dispoziției univoce de la articolul 256 alineatul (1) TFUE coroborat cu articolul 58 din Statutul Curții, trebuie acceptat că va rezulta astfel o restrângere a protecției jurisdicționale, având în vedere faptul că nu orice încălcare a dreptului național de către Tribunal poate conduce la anularea de către instanța de recurs a hotărârii pronunțate pe fond. Această situație ar putea fi corectată doar de legiuitorul Uniunii. Nu este de temut că se va crea o situație problematică privind protecția jurisdicțională efectivă. Pe de o parte, principiul protecției jurisdicționale efective nu impune mai multe instanțe de recurs, pe de altă parte, în calitate de instanță de recurs, în cazul unei aplicări vădit eronate a legislației naționale, Curtea este liberă să caseze hotărârea instanței de fond în urma atacării acesteia în recurs.

80. Astfel, pornind de la această abordare, pe de o parte, se pune problema dacă în prezenta cauză se poate porni de la o aplicare vădit eronată a legislației naționale, care să poată fi reclamată în recurs, iar, pe de altă parte, în cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, se pune problema dacă recurenta SEMEA a criticat această împrejurare prin intermediul unui motiv de recurs suficient de detaliat și de justificat.

81. Răspunsul la prima întrebare este deja negativ, astfel încât analiza celei de a doua este lipsită de relevanță. Tribunalul a examinat atent legislația și jurisprudența franceză privind problematica prescripției și a lichidării, dând soluții rezonabile, care nu permit invocarea denaturării sau a vreunei obiecții privind o eroare vădită.

82. Prin urmare, motivele de recurs invocate în această măsură de SEMEA nu sunt operante.

83. În final, trebuie analizat motivul de recurs invocat de SEMEA cu privire la respingerea cererii reconvenționale formulate. Acest motiv de recurs se întemeiază în esență pe articolul 41 din cartă, care are legătură cu dreptul Uniunii și trebuie analizat, așadar, integral.

32 — Hotărârea Edwin/OAPI, citată la nota de subsol 31, punctul 53.

33 — A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Bot prezentate la 28 noiembrie 2013 în cauza OAPI/National Lottery Commission (C-530/12 P, punctele 78-87).

34 — A se vedea critica în acest sens formulată în concluziile avocatului general Bot citate la nota de subsol 33.

35 — Abordarea acesteia este astfel similară cu criteriul restrâns de examinare, pe care îl aplică și alte instanțe naționale de recurs la controlul aplicării legislației străine. A se vedea în acest sens nota de subsol 40 din concluziile noastre în cauza Edwin/OAPI.

D – *Cu privire la cererea reconvențională a SEMEA*

84. Prin cererea reconvențională, SEMEA solicită în subsidiar despăgubiri, cuantumul acestora corespunzând creanței invocate de Comisie, inclusiv dobânzi, și își întemeiază în esență acțiunea pe răspunderea extracontractuală a Uniunii și pe dreptul fundamental la bună administrare. Comisia ar fi încălcat articolul 41 din cartă prin faptul că a solicitat tardiv creanța și, în special, între prima și cea de a doua punere în întârziere a permis să treacă aproximativ 12 ani. În acest mod s-au acumulat printre altele dobânzi moratorii considerabile, care altfel ar fi putut fi evitate.

85. Prezenta situație conduce în esență la întrebarea dacă și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce condiții întârzierea Comisiei în a-și recupera creanțele poate fi criticată în temeiul dreptului la bună administrare, precum și dacă pretențiile de plată ale Comisiei pot să nu mai existe – independent de prescripția lor și înainte de a se prescrie. Faptul că SEMEA pune această problemă în cadrul unei cereri reconvenționale este legat probabil de faptul că dreptul francez nu cunoaște instituția decăderii în forma care în dreptul german este dedusă din buna-credință [36]. Însă cele din urmă, în speță se pune problema unor obiecții întemeiate pe drepturile fundamentale, formulate împotriva cererilor principale și accesorii ale reclamantei. Cererea se va aprecia în acest sens.

86. Trebuie analizat deci în ce măsură dreptul fundamental la bună administrare poate fi aplicabil în contextul dreptului contractual, dacă poate stinge drepturi contractuale sau dacă se poate opune, în calitate de obiecție ce împiedică realizarea unui drept, solicitării de dobânzi moratorii.

87. Inițial, Comisia era liberă să își deruleze afacerile patrimoniale după propriile criterii în cadrul dreptului național convenit cu SEMEA, precum și să epuizeze termenele legale de prescripție prevăzute de acesta. Este dificil să se interpreteze articolul 41 din cartă în sensul că, în locul termenelor clare de prescripție, cărora li se supun creanțele contractuale, ar impune în general stabilirea unui „termen corespunzător” mai puțin concret. Acest fapt nu ar servi nici securității juridice și nici intereselor ambelor părți. Cu alte cuvinte, la examinarea aspectelor contractuale, trebuie considerate „corespunzătoare” în sensul cartei acele termene care au fost convenite de părți în cadrul contractului.

88. Însă, în cazul în care Comisia trece la recuperarea creanțelor, fapt care îi implică și pe partenerii ei contractuali, având în vedere că se supune cartei, ea trebuie să o soluționeze într-un termen corespunzător. Acest fapt se aplică și dacă partenerii contractuali nu au față de Comisie obligații în temeiul cartei. Indiferent de aceasta, Comisia nu poate eluda legătura sa cu drepturile fundamentale prin „evadarea în dreptul privat”.

89. În speță, conduita Comisiei este problematică sub aspectul adecvării, având în vedere că, pe de o parte – prin punerea în întârziere din 27 aprilie 1993 –, a semnalizat la timp curgerea dobânzilor, dar, pe de altă parte, prin tăcerea de 12 ani, și-a lăsat în pace debitoarea pentru ca abia începând cu 18 noiembrie 2005 să insiste – de data aceasta în mod susținut – asupra plății datoriei neachitate și a unor dobânzi considerabile, al căror cuantum, după cum susține SEMEA fără a fi contrazisă, depășește datoria principală.

90. Deoarece Comisia avea o obligație în temeiul drepturilor fundamentale de a recupera creanțele cu celeritate, obligație pe care nu și-a îndeplinit-o până la 18 noiembrie 2005, această recuperare tardivă denotă o conduită care se află în raport de cauzalitate directă cu dobânzile moratorii acumulate în această perioadă.

36 — A se vedea în acest sens studiul cu privire la aspectele fundamentale în materie și cuprinzând elemente de drept comparat, în Ranieri, F., „Verwirkung et renonciation tacite”, *Mélanges en l'honneur de Daniel Bastian*, Librairies techniques, Paris, 1974, p. 427-452.

91. Faptul că, motivând lipsa unui raport de cauzalitate și considerând că SEMEA este singura responsabilă pentru lipsa plății[37], Tribunalul a respins totuși integral cererea reconvențională, și în ceea ce privește dobânzile, și nu a apreciat suficient încălcarea articolului 41 alineatul (1) din cartă nu înlocuiește o examinare juridică ulterioară. Respingerea cererii reconvenționale trebuie confirmată în recurs doar în măsura în care privește datoria principală și dobânzile acumulate începând cu 18 noiembrie 2005. În rest, solicitarea SEMEA formulată în cererea reconvențională conduce în cele din urmă la o reducere corespunzătoare a pretențiilor reclamantei.

92. În final, trebuie analizată problema cheltuielilor de judecată.

E – *Cheltuielile de judecată*

93. Întrucât recursul formulat de Commune de Millau a fost fondat, Comisia va suporta cheltuielile de judecată ale comunei. Întrucât recursul formulat de SEMEA a fost parțial admis și parțial respins, SEMEA și Comisia vor suporta propriile cheltuieli de judecată [articolul 184 alineatul (2) coroborat cu articolul 138 alineatele (2) și (3) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție].

VII – Concluzie

94. În lumina considerațiilor precedente, propunem Curții să se pronunțe după cum urmează:

1) Anulează Hotărârea Tribunalului din 19 septembrie 2012, Comisia Europeană/SEMEA și Commune de Millau (T-168/10 și T-572/10), în măsura în care obligă Commune de Millau, în calitate de codebitor solidar cu SEMEA, la plata către Comisia Europeană a 41 012 euro plus dobânzi moratorii, precum și să suporte propriile cheltuieli de judecată și pe cele ale Comisiei în cauza T-572/10.

2) Anulează Hotărârea Tribunalului din 19 septembrie 2012, Comisia Europeană/SEMEA și Commune de Millau (T-168/10 și T-572/10), în măsura în care obligă SEMEA la plata de dobânzi moratorii din 27 aprilie 1993 până la 18 noiembrie 2005.

3) Respinge ca inadmisibilă acțiunea formulată de Comisie în cauza T-572/10 împotriva Commune de Millau.

4) Respinge în rest recursul SEMEA.

5) Comisia suportă propriile cheltuieli de judecată și cheltuielile efectuate de Commune de Millau. SEMEA suportă propriile cheltuieli de judecată.

37 — A se vedea punctele 108-111 din hotărârea atacată.